

8. ИЗОБРѢТЕНИЕ НА КОМПАСА, ПУПАЛА И КНИГОПЕЧАТАНИЕ-ТО.

Въ срѣдни-ты вѣкове станжлы много полезны изобрѣтения. Отъ тѣхъ по-забѣлѣжителны сж: компасъ-тъ, пушкы-ты и пищови-ти, пупаль-тъ (баруть-тъ) и книгопечатаніе-то.

Изобрѣшеніе на компаса.

Компасъ ся нарича единъ търкалясть дървенъ ковчежець съ стькленъ захлупакъ, въ срѣдж-тж на тоя ковчежець на островърхнж подпоркж ся върти стоманева стрѣлица, натрита съ магнитъ. Забѣлѣжително е, че както и да въртите компаса, единый край на магнитнж-тж стрѣлицж всякога ся повръща на сѣверъ. Слѣдователно по компаса може да ся познае, дѣ е сѣверъ, югъ, истокъ и заходъ. А това е твърдѣ важно, най-вече за оныя, които пжтувать съ корабъ на отворено море, отдѣто не ся видять брѣгове. Компасъ-тъ е изнамѣренъ отъ единъ Италиянецъ *Флавиа Жиойа* който живѣлъ въ края на XIII и въ началото на XIV столѣтне. До това врѣмя мореплавателе-ти обыкновенено не ся пуцали надалечъ въ отворено море, а ся държали все о брѣга, защото имъ было мжно да найдтъ пжтъ въ морето. А когато изнамѣрили компаса, то съ него моряци-ти (гимиджни-ти) безъ страхъ зели да ходять по морета-та въ различни земли. А въ врѣмя-то на това пжтуваніе ся отккрыли много новы земли и народы.

Изобрѣшеніе на пупала и на огнестрѣльны-шы орждия.

Изобрѣтение-то на огнестрѣльны-ты орждия было сжще така важно за войнж-тж, както компасъ-тъ за мореплуваніе-то. Знаено е, че съ огнестрѣльны-ты орждия, сир. съ топове, пушкы и пищове, пушкать като подпалять пупала. Въ пушкж-тж турять фишекъ пупаль съ куршюмъ или съ сачмы, послѣ съ искрж или съ фитиль подпалять пупала, който, като плавне, изхвърля изъ оръжіе-то надалечъ куршюма или сачмы-ты. Казвать, че тжж силж на пупала съвсѣмъ